

העובדה שכל הכלכלנים, העסקנים

הנשיקה

הורס את

המדינה

מאת שלמה פרנקל

מדדיה שיא שנרשם בחודש אפריל גם לאווירת-משבר קשה. משמעות המדרד הזה: אינפלציה שנתית של 160%. אם לא די בכך, התפרסמו נתונים מדאיגים על ירידה בתוצר הלאומי הגולמי. על הגרעון הגדל במאזן-התשלומים, על הגידול העצום בחוב הלאומי, על גידול היבוא והירידה בייצוא.

מישרד-האוצר נאלץ להתגונן מול תוקפיו החריפים — מהמערה, מהאקדמיה, מההסתדרות, מבין התעשיינים והבנקאים. המדיניות הכלכלית פשטה את הרגל. היתה היענה הכללית. באופן מוזר ביותר, לא הזכיר איש מתוקפי שריד-האוצר את מילחמת-הלבנון כסיבה למשבר הכלכלי. באופן מוזר לא פחות, לא היה גם שריד-האוצר מוכן לומר כי מילחמה זאת היא גורם מרכזי במשבר הכלכלי.

אך את הנתונים קשה מאוד להסתיר. אין שום ספק, כי ההוצאות העצומות של המשק הישראלי, שנגרמו כתוצאה מזה-מילחמה הבלבולית — הבלבולית בלבנון, מילוא תפקיד עיקרי בהידרדרות הכלכלית — שבמקרים או במאוחר תשפיע על ביססם של אזרחים רבים.

כמה עלתה המילחמה?

ההערכה הרישמית היחידה על עלות המילחמה נמסרה בערך חודש אחרי שהיא פרצה, ביולי 1982. עלי פי גירסה זאת, הוערכו הוצאות-המילחמה במיליארד דולר. חודש אחר כך כבר היה מוכן יו"ר ועדת-הכספים של הכנסת, הח"כ שלמה לורינץ, להעריך את הוצאות המילחמה ב-2.5 מיליארד דולר.

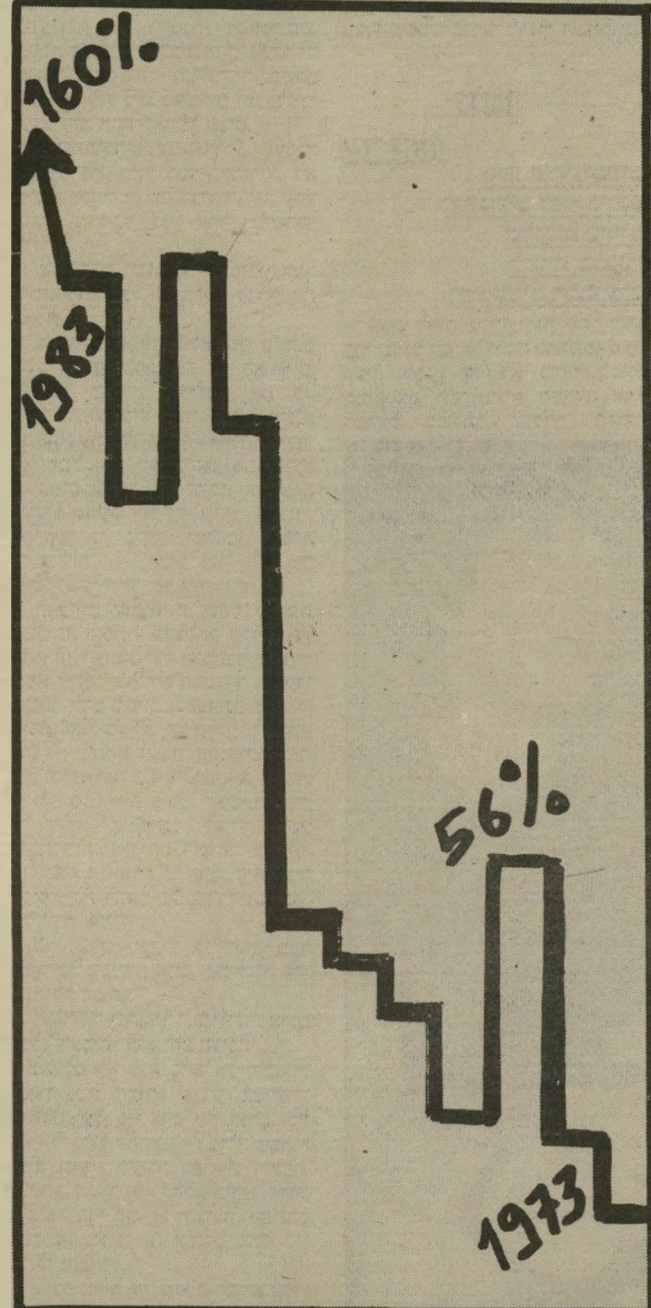
באותה תקופה לא שיער עדיין איש כי המילחמה בלבנון תימשך שנה ויותר.

אין זה מיקרה, שמאז לא נמסרו לציבור כל נתונים על עלותה של מילחמת הלבנון. כולם מעוניינים להסתיר זאת.

כיצד גורמת ההוצאה המילחמתית לאינפלציה

הוצאה על מילחמה היא בעלת אופי שונה לחלוטין מסוגים אחרים של הוצאה, כמו, למשל, הוצאה

לפיתוח או הוצאה לחנוך. זוהי הוצאה אינפלציונית מובהקת. דוגמה מצויינת לכך נתנה מילחמת-ימים-הכיפורים. שנה לפני אותה מילחמה, ב-1972, היתה האינפלציה בישראל בשיעור 12%. ב-

כשהתותחים יורים, המדרד זונק לשמיים בתרשים הזה מתבררת ההתאמה שבין המילחמה ובין עליית המדרד. מייד בעיקבות מילחמת-ימים-הכיפורים עלה המדרד לשיא חדש של 56%. עכשיו, בעיקבות מילחמת הלבנון, שוב מושג שיא: אינפלציה בשיעור של 160%!

1973 כבר השתקפו הוצאות המילחמה, שהתנהלה בחודש ספטמבר, במדרד הגבוה במושגי אותם ימים: 20%. אך הקפיצה הנחשנית באה במדרד של 1974, שבה שילם המשק הישראלי את הוצאות-המילחמה. המדרד הגיע לשיעור שיא של 56%.

התופעה הזאת חזרה על עצמה גם בקשר למילחמת-לבנון. ב-1981 עלה המדרד בשיעור 101 אחוזים. ב-1982 כבר ניכרו הוצאות המילחמה, והמדרד עלה בשיעור של 131%. ב-1983, השנה השנייה למילחמה, מסתמנת עליית מדרד בשיעור של 160%!

לכלכלה "נכונה" או לכלכלה "בלתי-נכונה" אין שום קשר לכך. פינחס ספיר ויהושע רבינוביץ, שריד-האוצר של המערך בתקופת מילחמת-ימים-הכיפורים ואחריה, ניהלו מדיניות שונה מזו של יורם אריזר, אך לא הצליחו לבלום את האינפלציה שמקורה במילחמה.

ההוצאה המילחמתית היא בעלת אופי אינפלציוני מובהק, משום שהיא אינה גורמת לייצור סחורות או שירותים — אלא דווקא להשמדתם. אם המירוץ האינפלציוני מבטא, בין השאר, יחס מסוים בין כמות הכסף הנמצאת בידי "הציבור" ובין הסחורות והשירותים שהוא רוכש, הרי שהמילחמה גורמת להרעת היחס הזה. במילחמה מושמרים יצרני הסחורות והשירותים — האנשים האחרים, שאינם נהרגים או נפצעים, אינם נמצאים ליד פסיה-הייצור או ליד דלפקי-השירות. לעומת זאת, לא מתמעטת כמות הכסף שבדיהם. יש גם שכבות בציבור, שבדיהן מצטבר כסף רב יותר. אלה הם מרוויחי המילחמה הגדולים. יצרני הנשק וספקי הצבא ומערכת-הביטחון.

השפעת המילחמה על החל"ג

תוצר הלאומי הגולמי מבטא את השווי של כלל הסחורות והשירותים שמיצר המשק בשנה. השינויים בתוצר הלאומי מצביעים על המגמה העיקרית של המשק — לצמיחה או להתנוונות.

בשנת-הכספים 1981/2 חלה עלייה של 4% בתל"ג, שהיתה מקבילה לירידה של עשרות אחוזים באינפלציה. בתחילת המילחמה היו כלכלנים שהעריכו כי בגלל המילחמה יהיה הגידול בתוצר הלאומי בשנת הכספים שהסתיימה במרס 1983 מתון יותר, בשיעור של 2%. זה היה חלק ממערכת הכיוב שאיפיינה את מילחמת-הלבנון, אז אמרו גם שהמילחמה גורמת ל"יעול" של